

Джек Лондон

Разказ на слабоумния

Аз ли? Аз не съм слабоумен. Аз съм болногледач. Не знам какво биха правили без мен мис Джоунс и мис Келси. В това отделение има петдесет и пет ипбесили и как щяха да успяват да ги нахранят всичките, ако аз не се навъртах тука? Обичам да храня имбесилите. Не ти създават грижи. Не могат. Нещо не им е в ред с краката и ръцете, а и не могат да говорят. Те са от безнадеждните. Аз мога да ходя, да говоря и да върша разни неща. Но трябва да внимаваш да не ги храниш много бързо. Ще се задавят. Мис Джоунз казва, че съм много опитен. Когато дойде някоя нова сестра, аз ѝ показвам. Забавно е да гледаш как новата сестра се мъчи да ги нахрани. Толкова е бавна и старателна, че докато свърши да ги тъпче със закуската, идва време за вечеря. Тогава аз ѝ показвам, защото съм опитен. Доктор Дилримпъл казва, че съм опитен, а той знае най-добре. Имбесилът може да яде два пъти по-бързо, стига да знаеш как да го нахраниш.

Казвам се Том и съм на двадесет и една година. Всеки в института ме познава. Това е институт, както знаете. Той е на щата Калифорния и се издържа от щата. Зная, защото съм тук от дълго време. Имат ми пълно доверие. Когато не съм зает с имбесилите, изпълнявам най-различни поръчки из целия институт! Обичам имбесилите. Карат ме да си мисля колко съм щастлив, че и аз не съм имбесил.

Добре ми е тук в приюта. Не обичам да съм навън. Зная от опит какво е, бил съм за малко време, бягал съм, осиновявали са ме. Най си обичам приюта, и особено отделението за имбесили. Аз не приличам на слабоумен, нали? Още като ме погледне човек, може да разбере разликата. Аз съм болногледач, опитен болногледач. В тая работа един слаб може добре да напредне. Слаб ли? Ох, да, това значи слабоумен. Мислех, че знаете. Тук всички сме слаби.

Но аз съм от леко слабите. Доктор Делримпъл казва, че съм много умен, за да бъда в приюта, но аз никога не се издавам. Тука е едно чудесно място. И освен това аз не получавам припадъци като повечето слаби. Вижте онова здание, ей там горе между дърветата. Там живеят всички леки епилептици. Те се надуват, защото не са обикновени слабоумни. Наричат сградата си клуб и твърдят, че са напълно нормални като хората отвън, само дето са болни. Аз не ги обичам. Винаги ми се смеят, освен когато не са заети с припадъците си. Но мен това не ме тревожи. И освен туй никога не се страхувам, че ще падна и ще си разбия главата. Понякога те тичат наоколо в кръг и се мъчат да намерят място бързо да седнат, само че не успяват. Тежките епилептици са отвратителни, а леките си придават важност. Щастлив съм, че не съм епилептик. Те не

представяват нищо особено, чисто и просто само се хвалят.

Мис Келси казва, че много говоря. Но аз говоря смислено, а другите слаби и това не могат. Доктор Делримпъл пък казва, че имам дар слово. И аз го зная. Трябва да ме чуете как говоря, когато съм сам или когато говоря на някой имбесил. Понякога си мисля, че бих искал да стана политик, само че е много уморително. Те всички много говорят; нали така си пазят мястото?

В този институт няма луди. Всички са само слабоумни. Но чакайте да ви разправа нещо забавно. Тук има десетина леко слаби момичета, които подреждат масите в голямата трапезария. Понякога, като си свършат по-рано работата, сядат на столове в кръг и разговарят. Аз се промъквам до вратата да ги подслушвам и така си сдържам смеха, че едва не се пръсвам. Искате ли да знаете какво си говорят? Ето какво. Дълго време не продумват дума. После някоя казва: „Слава богу, че не съм слабоумна.“ А другите блажено поклащат глави. След това дълго време никоя не казва нищо. После следващото момиче от кръга казва: „Слава богу, че не съм слабоумна.“ И всички отново поклащат глави. Така се изреждат една по една и никога не казват нищо друго. Това са истински слабоумни, нали? Сами преценете. Аз не съм от този вид слабоумни, слава богу.

Понякога си мисля, че изобщо не съм слабоумен. Свирия в оркестъра и чета ноти. Смята се, че всички в оркестъра сме слабоумни освен диригента. Той е луд. Ние знаем, но никога не говорим за това открито, а само помежду си. Неговата работа е държавна и не искаме да я загуби. Аз бия барабана. Не могат да се справят без мене в този институт. Веднъж се разболях, та зная. Чудно е как отделението на и м бесилите не се провали, докато бях в болницата.

Можех да се измъкна оттук, стига да исках. Аз не съм толкова слабоумен, колкото някои си мислят. Но не се издавам. Тука ми е много добре. Освен това всичко ще пропадне, ако си отида. Страхувам се някой път да не открият, че не съм слабоумен и да ме пратят сам да си изкарвам хляба навън по света. Познавам света и не го обичам. В приюта ми е добре,

Нали виждате как се хия по някой път. Не мога да се удържа. Но мога и да симулирам. Иначе не съм грозен Оглеждам се в огледалото. Устата ми е смешна, зная, и увиснала надолу, а зъбите ми са грозни. Винаги можеш да разпознаеш един слабоумен по устата и зъбите. Но това не доказва, че аз съм слабоумен. Чисто и просто имам късмет, че приличам на такъв.

А колко много неща зная! Ако ви разкажа всичко, ще се зачудите. Но когато не искам да знам нещо или й да то пожелаят да направя нещо, което аз не искам, отпускам си устата, хия се и издавам несмислени звуци. Слушал съм какви звуци издават лудите и мога всеки да заблудя. Знам куп най-различни несмислени звуци. Мис Келси онзи ден ме нарече идиот. Беше много ядосана и така успях да я заблудя.

Мис Келси ме попита веднъж защо не напиша книга за слабоумни-те. Бих взел да й разправам какво му е на малкия Албърт. Той е имбесил, както знаете, и по начина, по който си криви лявото око винаги мога да разбера какво му има. И тъй, аз обяснявах на мис Келси и понеже тя не разбираше, просто се вбеси. Но някой ден може би ще напиша тази книга. Само че за това се иска голям труд. Пък и аз предпочитам да разказвам.

Знаете ли какво е микро? Това са тези с малките глави колкото юмрук. Те обикновено са имбесили и живеят дълго. А онези, дето им викат хидро, не се лигавят. Имат големи глави й са по-развити. Но никога не порасват и винаги умират. Не мога да погледна някой от тях, без да си помисля, че ще умре. Понякога, когато ме мързи или сестрата нещо ми се е ядосала, ще ми се и аз да съм имбесил, нищо да не правя и някой да ме храни. Но все пак си мисля, че е по-добре, дето Мога да говоря, и да съм си такъв, какъвто съм.

Тъкмо вчера доктор Делримпъл ми каза:

„Том – каза той, – просто не знам какво бих правил без теб.“ А той най-добре знае, след като вече цели две години непрекъснато управлява хиляда слабоумни. Преди него беше доктор Уоткоум. Тях ги назначават, както знаете. Това е държавна работа. През мое време оттук са минали много доктори. Но аз съм тук много преди всички тях. В института съм вече двадесет и пет години. Не, няма от какво да се оплача. Приютът по-добре от това не може да се управлява.

Много лесна работа е да си слабоумен. Но вижте доктор Делримпъл. Има си грижи. Работата му зависи от държавната политика. Ние, леките слабоумни, обичаме да бистрим политиката. Знаем всичко за нея, лошо нещо е тя. Един такъв институт не бива да се ръководи от политиката. Вземете доктор Делримпъл. Той е тук вече две години и е научил много. Но политиката ще го изгони и на негово място ще прати нов доктор, който нищо не разбира от слабоумни.

както съм тук, съм опознал точно хиляда сестри. Някои от тях са хубави. Но те идват и си отиват. Повечето се омъжват. Понякога ми се ще и аз да се ожения. Веднъж говорих за това с доктор Уоткоум, но той

ми каза, че, за съжаление, на слабоумните не е позволено да се женят. Един път се влюбих. В една сестра. Няма да ви кажа името ѝ. Беше със сини очи, руса коса и благ глас и ме обичаше. Сама ми го е казвала. И винаги ми повтаряше да бъда добро момче, И аз бях, до едно време, след това избягах. Нали разбирате. Тя напусна и се омъжи, без да ми каже нищо за това.

Струва ми се, че женитбата много я хвалят, пък тя не е толкова за хвалене. Доктор Енглин и жена му, имаха навик да се бият. И аз съм ги виждал. И веднъж чух жена му да го нарича слабоумен. А никой няма право да вика на някого, че е слабоумен, ако той не е. Доктор Енглин ужасно се ядоса, когато тя го нарече така. Но той не остана дълго. Политиката го изгони и дойде доктор Мендевил. Той нямаше жена. Веднъж го чух да говори с инженера. Инженерът и жена му се биеха като куче и котка и този ден доктор Мендевил му каза, че е щастлив, дето не се е вързал за някоя фуста. Фуста означава пола, макар че съм слабоумен. Разбрах какво искаше да каже. Но аз никога не се издавам. Можеш доста неща да чуеш, ако не се издаваш.

Много съм преживял. Един път ме осиновиха и аз пропътувах повече от четиридесет мили с железницата, за да отида да живея, при един човек на име Питър Боп и жена му. Те имаха ферма. Доктор Енглин каза, че съм силен и буден и аз казах, че съм такъв. Защото исках да ме осиновят. А Питър Боп каза, че ще ми осигури хубав дом и адвокатите уредиха документите.

Но скоро разбрах, че фермата не е място за мен. Мисиз Боп се страхуваше до смърт от мене и не ми позволи да спя в къщата. Стъкмиха бараката за дърва и ме сложиха да спя в нея. Трябваше да ставам в четири часа, да храня конете, да доя кравите и да разнасям млякото на съседите. Те наричаха това дребни услуги, но аз по цял ден не се спирах. Сечех дърва, чистех кокошарниците, плевях зеленчуците и вършех почти цялата работа във фермата. Никога не се забавлявах. Нямах време.

И ще ви кажа едно – предпочитам да се тъпча с каша и мляко с имбесилите, отколкото да доя кравите на заскреженото поле. Мисиз Боп се страхуваше да ме остави да играя с децата ѝ. И аз се страхувах. Те обичаха да ме дразнят, когато никой не ги гледаше, и да ме наричат „побъркания“. Всички ми викаха Побъркания Том. А децата на съседите ме замеряха с камъни. Такова нещо в приюта никога не можеш да видиш. Слабоумните са по-добре възпитани.

Мисиз Боп ме щипеше и ме дърпаше за косата, когато ѝ се стореше, че работя много бавно, а аз само издавах несмислени

звучи и ставах още по-бавен. Тя казваше, че ще я уморя някой ден. Веднъж оставих капака на стария кладенец в пасището отворен, малкото красиво теленце падна вътре и се удави. Тогава Питър Боп каза, че ще ме напердаши. И ме напердаши. Взе един кожен оглавник и ме почна. Беше страшно. Никога в живота ми не ме бяха били. Такива неща в приюта не се правят и затова казвам, че приютът е място за мене.

Познавам закона и знаех, че той няма право да ме пердаши с кожен оглавник. Това беше жестокост, а в настояническите документи се казва, че той не бива да бъде жесток с мене. Не казах нищо. Просто чаках, а това показва какъв слабоумен съм аз. Чаках дълго, ставах все по-муден и издавах все повече несмислени звуци; но той не искаше да ме прати обратно в приюта, както желях аз. Един ден обаче, беше първият ден от месеца, мисиз Браун ми даде три долара, сметката ѝ за млякото с Питър Боп. Това беше сутринта. Вечерта заедно с млякото трябваше да ѝ занеса и разписката. Но аз не ѝ я занесох. Чисто и просто отидох на гарата, купих си билет като всеки друг и отпътувах с влака обратно в приюта. Ето какъв слабоумен съм аз.

Доктор Енглин вече си беше отишъл и неговото място бе заел доктор Мендевил. Влязох направо в кабинета му. Той не ме познаваше, „Моля, каза той, днес не е ден за посещение.“ – „Аз не съм посетител, казах. – Аз съм Том от приюта.“ Тогава той подсвирна и с това показва колко е изненадан. Разправих му всичко и му показах следите от кожата на оглавника, а той все повече и повече се разгневяваше и накрая каза, че ще се заеме със случая Питър Боп.

Може би си мислите, че някое от малките имбесилчета не беше радостно да ме види? Отидох право в отделението. Една нова сестра хранеше малкия Албърт. „Чакайте, казах аз, – не така. Не виждате ли как си криви лявото око? Аз ще ви покажа.“ Тя навярно помисли, че съм някой нов доктор, защото веднага ми даде лъжицата и, струва ми се, аз натъпках малкия Албърт с най-обилния обед, откакто бях заминал. Имбесилите са много добри, стига да разбираш какво им е. Веднъж чух мис Джоунз да казва на мис Келси, че съм имал удивителна способност да се справям с имбесилите.

Някой ден може би ще поговоря с доктор Делримпъл и ще го накарам да ми даде декларация, че не съм слабоумен, след това ще го помоля да ме направи наистина болногледач в отделението за имбесили с четиридесет долара на месец плюс храната. Тогава ще се ожения за мис Джоунз и ще си останем да си живеем тука. А ако тя не ме иска, ще се ожения за мис Келси или някоя друга сестра. Има много сред тях, които

искат да се омъжат. И хич няма да се оскърбявам, ако жена ми, като се ядоса, ме нарече слабоумен. Какъв смисъл има? Мисля, че когато човек се е научил да се справя с имбесилите, едва ли ще му е по-трудно да се справя с една жена.

Не съм ви разправил още за случая с бягството. И през ум не ми минаваше за такова нещо. Чарли и Джо ме подтикнаха. Те са леки епилептици, както знаете. Бях ходил до кабинета на доктор Уилсън по едно поръчение и се връщах към отделението за имбесили, когато видях Чарли и Джо да се крият зад ъгъла на гимнастическия салон и да ми правят знаци. Отидох при тях.

– Здравей! – каза Джо. – Как са имбесилите?

– Отлично – отвърнах аз. – А вие имали ли сте припадъци напоследък?

Това го вбеси, но тъкмо да си тръгна и Джо каза:

– Ние ще бягаме. Хайде и ти с нас.

– Защо? – попитах аз.

– Ще превалим върха на планината – рече Джо.

– И ще открием златна мина – рече Чарли.

– Ние вече нямаме припадъци. Излекувахме се.

– Дадено – казах аз. И се промъкнахме зад гимнастическия салон, а после хайде между дърветата. Трябва да бяхме вървели десет минути, когато аз се спрях.

– Какво има? – попита Джо.

– Чакайте! – казах аз. – Трябва да се върна.

– За какво? – рече Джо. А аз казах:

– Да взема малкия Албърт.

А те казаха, че не може и страшно се ядосаха. Но аз не им обърнах внимание. Знаех, че ще ме чакат. Нали разбирате, аз съм прекарал тук двадесет и пет години и зная всички скрити пътечки, водещи в планината, а Чарли и Джо не ги знаеха. Ето защо искаха да отида с тях.

И така, аз се върнах и взех малкия Албърт. Той не може нито да върви, нито да говори, нито да прави каквото и да било – само се лигави, затова трябваше да го нося на ръце. Отминахме и последната ливада, а от нея по-нататък не бях стигал. Дърветата и шубраците станаха толкова гъсти, че аз вече не намирах никаква пътека, затова продължихме по един говедарски път надолу към някакъв поток и прехвърлихме оградата, която показваше къде свършват земите на приюта.

Изкачихме високия хълм от другата страна на потока. По него храс-тиямаше, а само големи дървета и беше толкова стръмен и хлъзгав от

опадалите листа, че едва вървахме. Скоро стигнахме до едно наистина опасно място – четиридесет стъпки широко – подхлъзнеш ли се, падаш хиляда стъпки надолу или може би сто. Впрочем не падаш, а просто се хлъзгаш. Аз преминах пръв с малкия Албърт на ръце. След това мина Джо. Но Чарли се изплаши точно по средата и седна.

– Ще получа припадък – каза той.

– Не, няма да получиш т каза Джо. – Защото, ако ще получиш припадък, нямаше да седнеш. Ти получаваш припадъци само когато си прав.

– Това е друг вид припадък – каза Чарли и задочна да плаче.

Той се тресеше все по-силно и по-силно, но въпреки желанието си не можеше да предизвика и най-малка следа от припадък.

Джо се ядоса и започна да го ругае. Но това нищо не помогна. Тогава аз заговорих тихо и ласкаво на Чарли. Само по този начин можеш да се справиш със слабоумните. Ядосаш ли се, стават още по-опърничави. Зная го от опит. И аз съм същият. По този начин едва не уморих мисиз Боп. Тя се ядосваше.

Беше вече следобед, а трябваше да продължим нататък, затова казах на Джо:

– Хайде, стига си ругал, ами вземи малкия Албърт. Аз ще се върна и ще го превода. – И се върнах; а той беше толкова уплашен и замаян, че пълзеше на четири крака, докато му помагах. Когато го преведох отвъд и взех Алберт на ръце, чух някой да се смее и погледнах надолу. Мъж и жена, възседнали коне, гледаха нагоре към нас. Мъжът имаше пушка на седлото си, а жената се смееше.

– Кои по дяволите са тези? – рече Джо уплашено. – Да не са някои да ни заловят?

– Спри тия твои ругатни – казах му аз. – Този човек е собственик на фермата и пише книги. – Добър ден, мистър Ендикот – обърнах се надолу към него аз.

– Здравейте – отвърна той. – Какво правите там?

– Бягаме – рекох аз.

– На добър час! Но гледайте да се върнете, преди да се е стъмнило – рече той.

– Но ние истински бягаме – обадих се аз.

Тогава и той, и жена му се изсмяха.

– Така да е. И все пак на добър час. Само се пазете да не ви докопат мечките и пумите, когато се стъмни – рече той.

После двамата подкараха конете си и се изсмяха весело; само да не

беше казал това за мечките и пумите.

След като превалихме хълма, намерих пътека и тръгнахме много по-бързо. Чарли вече нямаше никакви припадъци и започна да се смее и да говори за златни мини. Бедата беше в малкия Албърт. Той беше голям почти колкото мене. Нали разбирате, през цялото време, докато аз го наричах малкия Албърт, той растеше. Беше толкова тежък, че изоставах от Чарли и Джо. Бях останал без дъх. Затова им казах, че трябва и те да го носят поред, а те казаха, че няма да го носят. Тогава аз им казах, че ще ги изоставя и те ще се изгубят, и пумите и мечките ще ги изядат. Чарли доби жалък вид, сякаш всеки момент ще получи припадък, а Джо каза: „Дай ми го на мене.“ След това го носехме тримата поред.

Вървахме право нагоре в планината. Мисля, че не е имало никаква златна мина, но можехме поне да стигнем до върха и да се уверим, ако не бяхме изгубили пътеката, ако не беше се стъмнило и ако не се бяхме изморили толкова да носим малкия Албърт. Повечето слабоумни се страхуват от тъмнината и Джо каза, че всеки момент ще получи припадък. Само, че не получи. Не съм срещал друг да не му върви така, както на това момче. Не може да припадне, когато си поиска. А има някои – вършат това за миг.

Скоро настъпи непрогледен мрак, а ние бяхме гладни и няхахме с какво да си запалим огън. Нали знаете, на слабоумните не е разрешено да носят кибрит и не ни оставаше друго, освен да зъзнем. А и не ни беше минало през ум, че ще огладнеем. Нали знаете, храната на слабоумните някой винаги им я приготвя, затова е по-добре да си слабоумен, отколкото сам да си изкарваш прехраната по света.

Най-лошо от всичко беше тишината. Имаше само едно по-лошо нещо от нея – звуците. От време на време се чуваха най-различни звуци, с кратки промеждутъци тишина помежду им. Предполагам, че това бяха зайци, но вдигаха такъв шум в храсталака, също като диви животни – нали знаете, ей така – шушшуш, туп, бум, пук, пук.

Пръв Чарли получи припадък, и то истински, а припадъкът на Джо беше още по-страшен. В приюта, когато всички са наоколо, припадъците никак не ме тревожат. Но във, в гората, в тъмната нощ, е съвсем друго. Затова чуйте ме, никога не ходете да търсите златна мина с епилептици.

Не съм преживявал по-ужасна нощ от тази. Когато Джо и Чарли не припадаха, правеха се, че припадат, и понеже трепереха от студа, в тъмното на мен ми се струваше, че наистина припадат. Аз самият толкова силно треперех от студ, че си мислех, че и аз ще получа припадък. А

малкият Албърт, който беше гладен, само се лигавеше и лигавеше. Никога не бях го виждал в такова лошо състояние. Така си кривеше лявото око, че се страхувах да не му изпадне. Не го виждах, но разбирах по движенията, които правеше. Джо лежеше на земята и само ругаше и ругаше, а Чарли плачеше и искаше да си е в приюта.

Не умряхме и на другата сутрин се върнахме обратно по пътя, по който бяхме дошли. Малкият Албърт беше ужасно тежък. Доктор Уилсън, разбира се, беше бесен от яд и каза, че аз съм най-лошият слабоумен в института заедно с Джо и Чарли. Но мис Страйкър, която беше сестра в отделението за имбесили, ме прегърна и се разплака, толкова се радваше, че съм се върнал. В момента си помислих, че може би ще се ожена за нея. Но само месец след това тя се омъжи за оксигениста,

който дойде от града да запои улуците на новата болница. Малкият Албърт пък цели два дена не си криви окото, толкова беше изморен.

Следващия път, когато избягвам, ще мина право през тази планина. Но няма да вземам епилептици с мене. Те никога не могат да се излекуват и когато се уплашат или се развълнуват, припаднат ли, припаднат. Но ще взема малкия Албърт. Някак си не мога без него. Най-добре е обаче да не бягам. Отделението за имбесили е по-сигурна работа от златните мини, освен това чух, че щяла да дойде нова сестра, а пък и малкият Албърт сега вече е по-голям от мене и няма да мога да го нося през планината. Всеки ден става все по-голям. Просто учудващо.

КРАЙ

Jack London

Източник: <http://dubina.dir.bg>

Сканиране и обработка: Сергей Дубина, април 2003

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2192>]